

**ВОДКА А.А.<sup>1\*</sup>, ТРУБАЕВ А.И.<sup>2, 3</sup>, УЛЬЯНОВ Ю.Н.<sup>3</sup>**

## **РАСЧЕТНО-ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЕ ПРОГНОЗИРОВАНИЕ РЕСУРСА РЕЗЬБОВЫХ СОЕДИНЕНИЙ ГИДРОТУРБИН С УЧЕТОМ КОРРОЗИОННО-ЭРОЗИОННОГО ИЗНОСА И ДЕГРАДАЦИИ СВОЙСТВ МАТЕРИАЛОВ**

<sup>1</sup> к.т.н., доц. кафедры динамики и прочности машин, НТУ «ХПИ», г. Харьков, Украина.

<sup>2</sup> к.т.н., доц. кафедры динамики и прочности машин, НТУ «ХПИ», г. Харьков, Украина.

<sup>3</sup> к.т.н., с.н.с. кафедры динамики и прочности машин, НТУ «ХПИ», г. Харьков, Украина.

\* e-mail: oleksii.vodka@gmail.com

**Введение.** В конструкции гидравлических турбин широко используются резьбовые соединения различных видов и размеров. Ресурс резьбовых соединений во многом определяет надежность работы гидроагрегата, так как выход из строя одного резьбового соединения может приводить к выходу из строя всей конструкции.

Проблеме расчета на прочность, проектирования и использования резьбовых соединений резьбовых соединений уделяется достаточно большое внимание. Стоит отметить работу [1], в которой приведен обзор более чем 700 работ, опубликованных в период с 1990 по 2002 год по указанной тематике. Так же в практике конструирования широко используются рекомендации по проектированию болтовых соединений [2, 3]. Не смотря на широкий охват вопросов связанных с проектированием и расчетом болтовых соединений, проблемы анализа прочности и прогноза надежности резьбовых соединений остаются актуальными [4]. Расчет усталостной прочности резьбовых соединений гидротурбин имеет ряд особенностей, среди которых необходимо отметить такие как влияние масштабного фактора на усталостную прочность, наличие коррозионной внешней среды [5, 6], а также деградацию материала как изменение его механических свойств во времени.

**Цель работы.** Создание расчетно-экспериментальной методики прогнозирования ресурса резьбовых соединений гидротурбин с учетом коррозионно-эрозионного износа и деградации свойств материалов.

**Общая часть.** Важной составной частью разработанной методики является расчетное или экспериментальное определение нагрузок, действующих на элементы конструкций на переходных режимах [7], что дает возможность получить информацию о напряженно-деформированном состоянии (НДС) резьбовых соединений на основе конечно-элементного моделирования [8].

Методика передбачає побудову повної трьохмерної кінцево-елементної моделі ротора гідроагрегата (ГА) без урахування різьбових з'єднань; визначення власних частот і форм коливань ротора; проведення спектрального аналізу залежностей крутячого моменту і осевого зусилля на валу ГА і сопоставлення їх частот з власними частотами ротора; побудову моделі фрагмента ротора ГА, що містить досліджуване різьбове з'єднання. Модель різьбового з'єднання виконується з урахуванням попередньої навантаження і контактної взаємодії суміжних деталей в області головки болта і в різьбі.

В роботі пропонується ймовірнісна модель накоплення пошкодження, що враховує деградацію механічних властивостей матеріала і статистичні дані об експлуатації гідроагрегатів. Для визначення деградації механічних властивостей матеріалів силового кріплення необхідно проведення усталостних випробувань зразків, виготовлених з деталей, експлуатованих протягом тривалого часу (30–50 років). В зв'язі з тим, що кількість різних перехідних режимів, на яких працюють гідроагрегати є величиною випадковою, пропонується впровадити систему моніторингу НДС різьбових з'єднань, що дозволяє контролювати їх ресурс.

**Висновки.** Пропонується методика, що дозволяє підвищити надійність роботи різьбових з'єднань і розробити нормативно-технічну документацію для силового кріплення гідротурбін.

#### Список літератури:

1. Mackerle J. Finite element analysis of fastening and joining: A bibliography (1990–2002). *International Journal of Pressure Vessels and Piping*. 2003. Vol. 80. Issue 4. P. 253–271.
2. Kulak G.L., Fisher J.W., Struik J.H.A. *Guide to design criteria for bolted and riveted joints*. Wiley. 1987. 333 p.
3. Bickford J.H. *Introduction to the Design and Behavior of Bolted Joints*, Fourth Edition: Non-Gasketed Joints, Taylor & Francis, 2007, p. 568.
4. Casanova F. Failure analysis of the draft tube connecting bolts of a Francis-type hydroelectric power plant. *Engineering Failure Analysis*. 2009. Vol. 16. Issue 7. P. 2202–2208.
5. Cetin A., Härkegård G. Fatigue life prediction for large threaded components. *Procedia Engineering*. 2010. Vol. 2. Issue 1. P. 1225–1233.
6. Libin Z., Fengrui L., Jianyu Z. 3D Numerical Simulation and Fatigue life prediction of high strength threaded bolt. *Key Engineering Materials*. 2010. Vol. 417–418. P. 885–888.
7. Рябов А.В., Катасонов О.Ю., Бондаренко А.В., Водка А.А., Трубаев А.И., Ульянов Ю.М. Розрахунково-експериментальні дослідження вібраційного стану та параметрів пульсації рідини моделі поворотного-лопатевої гідротурбіни. *Гідроенергетика України*. 2013. № 3–4. С. 12–17.
8. Водка А.А., Трубаев А.И. Методика прогнозування ресурса болтових з'єднань робочих колес гідротурбін. *Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Енергетичні та теплотехнічні процеси й устаткування*. Харків: НТУ «ХПІ», 2013. № 13(987). С. 140–148. Бібліогр.: 11 назв. ISSN 2078-774X.